

הגלות והגלות בארץ
מלך: צדק ושלום

אם כן הברזל מלכות ישמעאל ובעבור כי מלכות פרס הסחיטה כל מלכות כשדים גם מלכות יון הסחיטה כל מלכות פרס ולא יכלה מלכות ישמעאל שהוא הברזל להסחית מלכות יון רק קצת המלכות הסחית והנה עד היום יש מקומות שישמעאל ינצח מלכות ארם ומקומות שישמעאל הוא בנצח ע"כ אפר בקצת מלכותא תרדי תבידא ומקצת תרדי תקיפא ואפר אח"כ וביזמיהון די מלכיא אינון הסעס שתי מלכות מלכות ארם שהוא מלכות יון ומלכות ישמעאל ואלו השתיים מלכות ביום הזה ומלכות רביעאה זאת היא מלכות ישמעאל שפססה בעולם כי שבו לתורתם כל פרס ומדד ושבא ושבא ומצרים ואפיקי ורבים סודח ורבי מלכות סס:

5) מלכות - מלכות

יש בני אדם שואלים: והיכן רמו מלכות ישמעאל שהיא מלכות רבתא וחקיפא, ותשובת שאלה זאת מה שלא זכר מלכות ישמעאל, כי לא יחשב הכתוב רק המלכות שקבלו מלכות קדישיון עליונים שירשו מלכות ישראל וטוחם הם אלו די מלכות ואם לא שבטל מלכות ישראל לא הגיע להם המלכות, אבל מלכות ישמעאל לא ירש כחו מן מלכות ישראל כי כחו וחוקפו נתן לו השם יתברך בפני עצמו בשביל שהיה מורע אברהם והשם יתברך אמר (בראשית יז, כ) ולישמעאל שמעתין, והנה נתן השם יתברך כח וחוקף לישמעאל בפני עצמו ומוזה אין מדבר כאשר מוכיר אלו די מלכות רק אשר ירשו כח וחוקפם של ישראל ולבסוף יחזרו הם המלכות לישראל, ויותר נראה לומר כי ישמעאל הוא בכלל מלכות פרס והוא בכלל מלכות שגיה ואף על גב שאמרו ומלכות אחרי הוא פרס, לא כתיב פרס בפירוש בכתוב אלא ר"ל כי פרס הוא כלל מלכות תנינא כמו שפרשנו למעלה

6) מלכות ארם ופרס
וכן בנצח ישמעאל מלכות

ומקשה מאי שנא הני דחשיב, ומאי [שנא] הני דלא חשיב ומתרץ הני תרתי משכי מלכותיהו עד מלכות המשיח, יש לך להבין דברי חכמים, כי מה שכלל כל העולם, הוא מלכות אדום ומלכות ישמעאל, כי מלכות ישמעאל ומלכות פרס נחשבים זה כמו מלכות אחד לגמרי, כי יש להם שייכות זה לזה, וכן כל מלכות רנמי אציג שמלכים הרבה להם הכל מלכות אדום, וכן מלכות ישמעאל ומלכות פרס הכל אחד, כי האומות שיש להם שייכות זה לזה הם נחשבים כאחד, ומפני כי אי אפשר שיהיה העולם נמטר לאומה אחת, כי אין האומות דבקים באחדותו יתברך יהיו שני מלכויות.

7) מלכות - מלכות

אחר האכליה ויניח משמון דהיינו מפיקומן כמו שזכר כרוך במפס וישלגל לאחוריו וילך בבית כמו ד' אמו' ויאמר כך סיו תבחימו סולבין עם מטרחסס לחרות בטמלוחיסס

ד ר' שמעון בן לקיש פתר קריא בגליות. ויהאריך היתה תהו זה גלות ככל שפאמר (ישעיה ד כג) ראיתי את הארץ והנה תהו. ובהו זה גלות מדי (אסתר ו יד) ויבקהלו להביא את המן. וחשף זה גלות ון שהחשיקה עיניהם של ישראל בגזירותיהן מהשהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל. על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום, מה התהום הנה אין לו חקר אף הרשעים בן. ורוח אלהים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח היאך מה דאת אמר (ישעיה יא ב) ונתה עליו רוח ה', באיזו זכות מממשמשת ובאה המרחפת על פני המים בזכות התשובה שגמשהלה קמים שפאמר (איכה ב יט) שפקי קמים לבך.

8) מלכות - מלכות

והיה לארבעה נהרים אין כתיב קאן אלא לארבעה ראשים. אלו די גליות כנגד די ראשים. והנה הרביעי הוא פרת זו אדום. פרת שהפרה והצרה לבניו (ניא לשויו). פרת שפרה ורבה מברכתו של זקן. פרת שאני עתיד להפרע לה. פרת על שם סופה (ישעיה כג ב) פורה רכתי לבדי וגו'.

9) מלכות - מלכות

החיה רביעית תראה
היא מלכות ישמעאל היא הנמשלת בחלם במכונס לברזל

10) מלכות - מלכות

ואור שהדיב כך יש לתפוח
אך לא חכיד וניאל מלכות ישמעאל ולמה לא היה חמש מלכויות ורעה אפרש דע כי אלכסנדרוס שהיה מלך יון הוא שהרג דריש והפריס כאשר ירש דניאל גם הוא היה מלך ארם וארם בעצמה היא כתיב כאשר הדה יוסף בן גוריון בספור ובדניאל ובאו בו ציים סנים וראה כאשר אנשר ותרעום וצים מיד כתיב אשתולחן מן חבאי והנה כתיב בן יון אלישה ותרשיש כתיב וחדנים אם מן מלכות הנחשת היא מלכות יון ומלכות ארם היא מלכות יון

2

ה' גליות וזה רמו הבאים מצרימה ה' בבל אדום יון מדי (ר"ת באים) מצרימה הם חמשה והיא את ה' דתיבת הבאים כי הכל היו במצרים ומשם הרב המפורסם מהר"ם זכות' ז"ל שמעתי כי בתיבת מצרים שם רמזו ה' גליות דר"ת מצרים הוא מצרים צולה [היא בבל] רומי יון מדי. שאלו לא געשה העגל שעבוד מצרים יעלה לנו במקום כל הגליות:

פ"י יסב"ר (16) מאזכ"ר קצ"ל אב"ר
2 ע"ב

הקדמה ד' ידוע מה שכתבו המקובלים דהנה גלות מצרים לא נחשב בכלל הגליות היינו ד' מלכיות, אמנם הוא היה גלות שרשיי [ליק"ת פ' חצא] בכדי שיהיו ישראל ראויין להשיג דביקות גם בקוצ"ו של יו"ד (כמו שנאמר ויקוצ"ו מפני בני ישראל [שמות א יב]) שהוא השורש לכל ד' אותיות, כן היה הגלות הזה כלול מן כל הד' מלכיות, עיין בכתבי האריז"ל ובמגלה עמוקות מה שאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ וכו' [שם ה ה], רבי"ם ראשי תיבות רומי ביבל יון מדי, על כן היה בו ד' עיני גזירות כנגד הד' מלכיות וכמו שיתבאר א"ה.

א"ת א"ת א"ת (17)

מז א וְשָׂרֵי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יִלְדָה לוֹ וְלֹא שִׁפְחָה מִצְרַיִת וְשָׂמָה הַגֵּר:

ע"ב (18)

(א) שפחה מצרית. נת פרעה הימה, כשראה נסים שנעשו לשרה אמר, מוטב שמהא נמי שפחה נצית זה ולא גצירה נצית אחר:

ע"ב (19)

אמר ר' זעירע בן לוי בבב"ל ארבעה פסקות שלה" פתח לאברהם שאמר: רצו עלי פרעה אנשים ור' וסחנבר בנוז ארבע סאתי שה' שאמר 'תשכחם ונתן איהם ארבע סאתי שה'

אברהם א"ת א"ת א"ת (20) ר"ת חסד א"ת א"ת

שפחה מצרית ושמה הגר' - בתו של פרעה היתה

דאש לכל יש ליתן עינינו בפסוקי התורה בענין שורשו ומחצבתו של ישמעאל, כי מצאנו שם לכאורה דבר מופלא. דהנה, כשבאה התורה לספר על הגר שפחת אברהם אשר נמסרה לו על ידי שרה, לא סיפר הכתוב מאומה מי היתה אותה שפחה, ואף לא אמר במה נתייחדה יותר מכל שפחותיו של אברהם שיזכתה להינתן לו להעמיד זרע, ולא מצינו בכתוב אלא פרט אחד על הגר זו והוא מה שאמר הכתוב (בראשית טו א) שהייתה 'שפחה מצרית', וכאמור בפסוק: וְשָׂרֵי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יִלְדָה לוֹ וְלֹא שִׁפְחָה מִצְרַיִת וְשָׂמָה הַגֵּר. ומכאן אנו למדים לכאורה כי עיקר מהותה של הגר הוא היותה 'שפחה מצרית', ושפרט זה המלמדנו שמקורה של הגר במצרים - יש לו משמעות רבה בשעה שעומד הכתוב לספר על לידת ישמעאל.

ואכן גילוננו חז"ל (כ"ד מה א) כי הגר היתה בתו של פרעה מלך מצרים ופרעה

הגדה של פסח ירושלים (8)

בפיסקא קדש ורחוק וכו'. הנה התחזיקו כפי הקצו הביאו בשם הרשב"א בתשובה סי' פ"ז ויצאו האסיקטום כמו שהוא כדרך כפפת וישלשל לאחוריו וילך בכית ד' אמות ויאמר כך היו אבותינו ואלוים משעורם צדירות כשפלתם וכו' ע"ל. הנה להבין עסק דבר זה וכי סתויבין אנהנו לקשות רסו על כל תנעת שהיו מסיין או אפלו לא ידעו לזכרון יצים כל מה שתקנו חז"ל בלילה זו ולמה לנו לחסוף שר סח שנודמן שהם עשו כן לפי צורך שעה וגם ליתן רסו היכא רמזו זה בתורה.

ע"ב (9)

יצתה בת ראשונה וכו': יתנא כל איד ואיד נתן פסחו בעוהו ומפשל לאחוריו אמר רב עיליש טייעות:

ע"ב (10)

טייעות. דרך סותרים ישמעאליס האז זה:

הגדה של פסח ירושלים (11)

דעת להבין פסיכות הקנין זה לוח והוא ברקדם סיס חז"ל בסוף פ"ח דספחים תנא כאריא נותן פסחו בעוהו 'משפילו לאחוריו'. אמר רב עיליש טייעות ופרשיי שם וז"ל דרך סותרים ישמעאליס הוא זה ע"ל, והנה שולחם הוה דבר תמיה לו דמה קסיל רב עיליש כזה ולפנין מה קבעו חז"ל דבר זה כ"ש וגם נוף הבריותא וזה לפיכך רסו ג"ל לנו במזה אופן היו נשיאתם את הפסח לביתם. אך להבין דברי חכמים וחרותם ג"ל והנה בפסח ענין שעבוד מצרים הרבה פעמים נאמרו בזה סתיובן נוסף שעבוד מצרים והנה כפה היו דכעין סכירת יוסף וכו' ונראה וכן יהיה כוננם ויל באן דהנה ככל עיני פסח נעשה רסו על הגאולת ועל השפחה רסו על השפחה ופסח וספחה על הגאולת אך לא נעשה רסו ספחה ענין נוסף השפחה ובזית פסח ה"ל לכך עשו רסו בזה דהיו כעין סכירת יוסף דהנה שם כתיב ויסא' עיניהם ויראו ויהנה ישמעאליס כמים וכו' וא"ר כך כתיב ויקברו אנשים מדינים סתירים ויסכבו וכו' ויסכרו את יוסף לישמעאליס ולכך עשו רסו בזה בכה שנשא הפסח כדרך ישמעאליס ס הרים להוכיח ענין סכירת יוסף שהיו שם ישמעאליס וסותרים וזכרו דבשן זה ה"ל השפחה ולכך לרב עיליש ה"ל קשה קושייתנו דלמה ספסר הגר יתא מדר נשיאתם הפסח לכך נתן פסח שהוא טייעות דרך סתרי ישמעאליס הוא זה לכך לזכור עין סכירת יוסף עשו כן להבין ספחות ענין נצח השפחה.

ע"ב (12)

בו לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אליהם וכו' פיי אחינו בשרנו הוא וישמעו אחיו: כה ויעברו אנשים מדינים סתרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים בקסף ויביאו את יוסף מצרומה:

ע"ב (13) קורב כ"ק

ותוד כשהזכיר הגליות לתם לא הזכיר רק ד' ככל מדי יון ואדום כמאדל ע"פ והנה איתם תשיבס כ' וגלות מצרים שהיא גדולה מכלם לא הזכיר שם, ושד לתם כוזכר בתורה כמה פעמים יליאת מצרים, אלא כד גליות היו נגד ד' ארצות אר"ם וגלות מצרים הוא נגד קוצו של יו"ד שהוא שקל כסלם ויוצר מהם ולכן סזכה כמה פעמים ולכן לא הזכיר בכללם כי הוא צמינה גדולה מכלם.

ע"ב (14)

א ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרומה את יעקב איש וביתו באו:

ע"ב (15)

ולכא מידי דלא רמזו באורייתא וזה רמו באומרו ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה כי בבואם מצרים אם זכו שם היו

של מצרים, שהיו עובדים למימי הנילוס, ועל כן בשעה שבה הקב"ה להכות במצרים ולנקום על השעבוד הנורא שנתעבדו בישראל, ראש לכל הכה את מימיהם בבחינת מדה כנגד מדה, כי באותו דבר שהוא כל כוחם כנגד ישראל - בו נעשו ולקו, וכמו שכתב רש"י (שמות ו יז): לפי שאין גשמים יורדים במצרים ונילוס עולה ומשקה את הארץ, ומצרים עובדים לנילוס, לפיכך הלקה את יראתם ואחר כך הלקה אותם.

קפ"ה קב"ה

יְיָ וַיִּתְּהִלְכוּ מִגֹּי אֶל-גֹּי מִמַּמְלָכָה
אֶל-עַם אַחֵר: יד לא הִנִּיחַ אֲדָם
לַעֲשֹׂקָם וַיִּזְכֶּה עֲלֵיהֶם מְלָכִים:

קפ"ה קב"ה

לא הניח אדם לעשקם אלו המצרים, ויזכה עליהם מלכים. זה אביסלך ופרעה שנאמר (בראשית יז) וינעוה את פרעה נעעים גדולים.

קפ"ה קב"ה

(א) שיר המעלות לולי ד' שהיה לו וכו'. כבר ידעת כי הגליות אינם אלא ד'. נכל ומדי ויון ואלום. אכל טוד פמידן י' להיום נלחרים הימים נגלות שמפעל כזו נפרקי ר' אליעזר ונמדרשי חז"ל ונס' הווהר קוף פ' לך לך ונענש משל דומה וכו', וחס נפ' לך לך אמר כי שמפעל להיומו כן אברהם וימול נק' פרח אדם ולא אדם גמור מפני שמל ולא פרח. אכל שאר ד' הגליות הן משולות אל הסיחם כזו נס' דמאל. והנה דוד פ"ה נמנע נרום הקודש נמזמר זה כל מה שישראל פמידן להיום צלחת הנו'. והנה נהיום ישראל בגליות הארבעה הם פמידן לומר לולי ד' שהיה לנו נא. כלר עמה נד' גליות אלו היינו אוברדן לגמרי כמ"ס אח"כ איי סייס נלפטו וכו' וסרס אס המקרא כאלו אמר יאמר ישראל לולי ד' שהיה לנו נא. ריל עסה נאלו הד' מלכות. אכל טוד י' גלות ממשי אפרון לכולם וקשה מכולם. והוא גלות שמפעל הנק' פרח אדם מ"ל ואיט נמשל אל החיות. ואי יאמרו ישראל נאופן אסר. והוא לולי ד' שהיה לנו נקום פליט אדם. כי להיומו אדם לפינת היומו כן אברהם יש לו זכות אנוח כמו שמזיט שאמר לו שמפעל יהיה לפניך, וגם יש לו זכות המילה. כי גם לפינת זו נק' אדם ולק נלוטו מקיפה משל ד' מלכות. וכמ"ס חז"ל כי לן נק' שמפעל על שפמידן ישראל לנטוק נקמות גדולה בימי גלותו ואי שמפעל אל וינעם.

קפ"ה קב"ה

והנה כבר ייסד לנו מוהר"ח כי ארבעת המלכויות שהצרו לישראל נראו לדניאל בחזיונו לפי שהן משולות לחיות, ומה שאין כן גלות ישמעאל לא נכללה במראהו של דניאל כי אינה משולה לחיה אלא לאדם, ועליה יאמרו ישראל 'לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם'. ועתה מאחר שנתבאר כי גלות מצרים וגלות ישמעאל מקור אחד להן ועל כן לא נמנו שתיהן בסדר הגליות, אם כן זכינו לבוא למשמעותה הפנימית של דרשת חז"ל האמורה 'לא הניח אדם לעשקם' - אלו המצרים, כי אכן אף המצרים אינם בבחינת 'חיה' גמורה אלא יש להם אחיזה בבחינת 'אדם', וככל המבואר בענין ישמעאל.

קפ"ה קב"ה

מצרים לא נמנית בסדר הגליות כי היא בחינה אחת עם ישמעאל

בתחלת דברינו בענין ארבע המלכויות, עמדנו על כך ששתיים מגליותיהן של ישראל לא נזכרו בסדר הגליות, והן גלות מצרים וגלות ישמעאל, שלא נרמזו בכתובים יחד עם שאר המלכויות המשעבדות את בני". ובענין מלכות ישמעאל, כבר הבינונו על פי דברי מוהר"ח כי טעם הדבר שלא נמנית יחד עם יתר הגליות הוא משום שמלכות זו היא בבחינת 'אדם' כמו שנאמר 'הוא יהיה פרא אדם', ומשא"כ כל המלכויות נמשלו אל החיות ואינם בבחינת 'אדם' כלל, כמבואר לעיל. **ועתה**, אחר שכבר עמדנו מעט על מהות בחינת 'ישמעאל' ועל בחינתה ותכונותיה של אומה זו, ובין הדברים למדנו כי ישמעאל הוא בבחינת 'מים' המרמזים על התאוות והאהבות המגוננות, יעלה בידינו להבין גם מפני מה לא נזכרה גלות מצרים בין הגליות, כי כאשר נתבונן היטב במהות גלות מצרים יעלה לנו כי יש שורש ושייכות לגלות מצרים עם גלות ישמעאל וניווכח כי שוים הם בתכונתן

קפ"ה קב"ה

וישמעאל. ותיב ותקח לו אמו אשה כארץ מצרים המצויה ים והחיות שבערים הדרגונים נאחזים בישמעאל וכהוב וישכנו כחיותה עד שור אשר על פני מצרים באכה אשורה על פני כל אחיו נפל והוה כאסרם ול ארץ מצרים שנייה לאי וכו' ואפרתי לו לסה גלו ישראל גלות ראשון למצרים לפי שבערים נאחזים תחכה על ידי ישמעאל ואברהם הוא ראש העולם ע"כ גלות ראשון במצרים. ראה והבן ששבעים שרים הם שרי האומות המסופים סרוץ לפיכך ונאחזים בצד ימין הוא אברהם ע"י ישמעאל (פליאה ופ"ל פ' ויסיז)

קפ"ה קב"ה

ובילקוט ראובני (פרשת ורא את קנב) הביא דברים נשגבים בשם 'ספר הפליאה' כדי לבאר את הפסוקים הללו, והגם שכל עיקר מאמרו שם נסוב בדרך הקבלה גבוה מעל גבוה, זאת עולה ברור מתוך שגב דבריו כי שורש ישמעאל וגלות מצרים אחד הוא, ועל כן באמת שבה מצרים ונזכרה כמה פעמים בסדר קורותיו של ישמעאל.

תכלית דבריו היא, כי כל שרי האומות יש להם אחיזה באיזה אופן באברהם אבינו ע"ה, ואחיזתו של שר מצרים באברהם נעשית דוקא על ידי ישמעאל, כי ישמעאל יצא מאברהם ועל כן שר מצרים נאחז בו כמו שנאמר 'ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים', ועל ידי זה באה אחיזתו באברהם אבינו ע"ה.

קפ"ה קב"ה

ואין לך אומה בעולם שהיא היתה שטופה בדברים מכוערים ודברים שאינן ראויין וחשודין בכשפים ובזימה ובכל מעשים רעים אלא המצרים בלבד

קפ"ה קב"ה

קפ"ה קב"ה

קפ"ה קב"ה

מצרים וישמעאל שניהם שטופים בתאוות הבאות מיסוד המים

ואם באנו להוסיף ולדבר בענין הדמיון והשייכות שבין אלו שתי הגליות, נוכל להביא עוד לאין קץ מדברי רבותינו ז"ל המוכיחים על הקשר והחיבור הללו, אך די לנו במעט אשר נוסף ונצוין להלן, ואף כי בודאי יש עוד להרבות ולהעיר בזאת. **הנה** ידוע כי ארץ מצרים נקראה בתורה 'ערות הארץ', לפי שהיה מקום זה פרוץ ביותר בעניני טומאה וזנות כפי שנאמר עליהם (ויחזקאל כג כ) 'וְזָמַת סוּסִים וְזָמַתָּם', ולפיכך אמר אברהם לשרה (בראשית יב יג) 'אמרי נא אחותי את' כמו שכתב רש"י שהמצריים שטופי זימה היו. וכן מצינו בתנא דבי אליהו (רבה ז): **והדברים** עולים בקנה אחד עם המבואר עד הנה כי קליפת מצרים וקליפת ישמעאל מישר שייכי אהדדי, שהרי כבר הארכנו לעיל כי בחינת ישמעאל נקראת 'מים' ללמד שתוקפה וחוקה הוא בעניני תאוות ותענוגים הבאים מיסוד המים, ונמצא כי שתי רעות אלו - קליפת הגר וקליפת ישמעאל, הרי הם בבחינת 'ערוה' מיסוד המים.

וכדברים הללו ממש כתב בפרי צדיק (פרשת וישלח את יא) וזה לשונו:

כי מצרים ערות הארץ הוא המנגד לבחינת אהבה וחסד שבקדושה מדת אברהם אבינו ע"ה, ונגד זה בחינת התאוה קליפת ישמעאל, ועל ידי גלות מצרים שהיו שטופים בזנות וישראל גדרו את עצמם מהערוה וכו לברו בחינת חסד שבקדושה. ולכן נאמר לאברהם מפורש גלות מצרים 'ועבדום ועינו אותם' כדי לברו מדתו.

פרעה שקליפתו 'מים' ביקש לדון את ישראל במים

ויתכן כי לכך מצינו אצל פרעה שביקש לדון את מושיען של ישראל דוקא במים, וכיוון שידע שעתיד להיוולד משה רבינו ציוה (שמות א כב) 'קַל הַבֵּן הַלְלוּד הַיָּאֵרָה תִּשְׁלַחֲהוּ'. כי כמבואר לעיל, קליפה משוקצת זו אין כוחה אלא במים, וכשם שמצינו אצל בני ישמעאל שנסקסם כנגד ישראל הוא המים, כך גם פרעה מלך מצרים ביקש לדון למושיעם במים. ויתר על כן, הלא המים אף שמשו כאלוהותם

רצויינן. ומאחר שגלות ישמעאל לא נזכרה בין הגלויות כך גם גלות מצרים כי היא שוה ודומה לה כפי שיבואר.

41 - והנה אמר המלך העצניק האיז אחר ההיך בין המכים יועז שאלה כדי שבחיה עשה המברק סקיק טלסמוב מצמק

שלם יז

וישלח אתם משה במדבר פארן על פי יהוה כלם אנשים ראשי בני ישראל הקמה:

סבר סעל סיס פקיסה

ועד קל סכת גלותנו עתה הוא העקר רק בשביל הקשה הפרגלים, וכמו שקתוב (במחלס קז כז-כח): וישא ידו להם להפיל וגו' ולזרותם בארצות וקבו קשרש רשיי שם, וכן כתב הרמב"ן בהקדש בקרשת מרגלים (בפרק יד א).

קפס ק: כו כב

כו וישא ידו להם להפיל אותם במדבר: כו ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות:

כחגן שלם יז

יד. (א) וטעם ויבכו העם בלילה ההוא כי לעת ערב יי באו המרגלים באהליהם כאשר הלכו כלפני כסה ובבקר הסכימו וילינו כלם על כסה ואהרן. וכך אמר כסה ותרגנו באהליכם יי, כי באהליהם היו אימרים דברי נרגן יי. ואכרו רבותינו יי הם בנו בכיה של חנם ואני אקבעי להם בכיה לדורות יי, ולא ידעהי באיזה רכזי הכפרשה הוציאו זה. אבל מקרא כלא י הוא. ומכאן בארץ חמדה ולא האמינו לדברו וירגנו באהליהם ולא סבעו בקול ה' וישא ידו להם להפיל אתם במדבר ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות. אולי ידעה זה כפסוק י וטעם אשר אכרתם לבו יהיה, יאמר וטעם כאשר אכרתם י לבו יהיה בבא עת סקידתם י, כי אני סוקד עין אבית על בניו י. הבאתי אותם עתה סידעו את הארץ ידעה כלבד אבל לא סירשו אותה לדורות, והכתוב ירכזו בכעצא כזה, ולא ידעה לגונר רעה רק בענין הוכחת על תנאי י: